

Sygn. akt V CZ 32/20

POSTANOWIENIE

Dnia 23 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Grzegorzczak

SSN Anna Kozłowska

w sprawie z powództwa [...] Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego

Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego w W.

przeciwko H. O.-S., D. O. i S. O.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 23 czerwca 2020 r.,

zażalenia pozwanych na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 23 stycznia 2020 r., sygn. akt I ACa [...],

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 23 stycznia 2020 r. Sąd Apelacyjny w [...] odrzucił – z powodu jej nieopłacenia - skargę kasacyjną pozwanych H. O.-S., D. O. i S. O. od wyroku tego z Sądu z dnia 27 czerwca 2019 r. w sprawie z powództwa [...] Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego w W. o zapłatę.

Sąd Apelacyjny wskazał, że postanowieniem tegoż Sądu z dnia 20 listopada 2019 r. H. O.-S. i S. O. zostali zwolnieni od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym ponad kwotę 3000 zł, a D. O. ponad kwotę 5000 zł. Dalej idący wniosek pozwanych o zwolnienie od kosztów sądowych został oddalony. Sąd ustalił, że H. O.-S. i S. O. prowadzą wspólne gospodarstwo domowe z D. S., M. Ł. i N. S. i łącznie z pomocą finansową otrzymywaną od D. O. osiągają dochód w wysokości 3780 zł miesięcznie. H. O.-S. i D. S. nie pracują na pełnym etacie, a S. O. nie osiąga samodzielnie żadnych dochodów, gdyż jest bezrobotny. Z akt sprawy nie wynika, by pozwani mieli jakieś problemy zdrowotne, dlatego – w ocenie Sądu – ich możliwości zarobkowe są wyższe niż faktycznie uzyskiwane dochody. Z kolei D. O. osiąga miesięczny dochód w wysokości 5000 zł. Sąd podkreślił, że pozwani zasługują tylko na częściowe zwolnienie od kosztów sądowych. Podniósł, że w postępowaniu kasacyjnym, które służy realizacji głównie interesu publicznego, należy stosować zwiększony rygoryzm w zakresie egzekwowania obowiązku wnoszenia opłat sądowych.

Po uzyskaniu częściowego zwolnienia od kosztów sądowych pozwani nie uiszcili w terminie kwot opłaty od skargi kasacyjnej, które powinni zapłacić w zakresie, w którym wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych został oddalony. W tym stanie rzeczy Sąd uznał, że skarga kasacyjna jako nieopłacona podlega odrzuceniu bez uprzedniego wzywania pozwanych do uiszczenia należnej części opłaty, ponieważ pozwanych reprezentują fachowi pełnomocnicy (art. 398⁶ § 2 k.p.c. i art. 112 ust. 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jedn. tekst: Dz. U. z 2020 r., poz. 755 ze zm., dalej jako: „u.k.s.c.”).

Zażalenie na postanowienie z dnia 23 stycznia 2020 r. złożyli pozwani. Zarzucili naruszenie art. 100 ust. 2 i art. 102 ust. 1 u.k.s.c. oraz art. 398⁶ § 2 i art. 327¹ § 1 (poprzednio art. 328 § 2) w związku z art. 361, z art. 391 § 1 i z art. 397 § 3 k.p.c. Wnioskowali także o rozpoznanie postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 20 listopada 2019 r. w zakresie oddalającym ich wnioski o zwolnienie od kosztów sądowych ponad kwoty, odpowiednio 3000 zł albo 5000 zł.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie rozstrzygnięcia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych nie przysługuje zażalenie do Sądu Najwyższego. Jednakże w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że jeżeli sąd nie uwzględnił wniosku o zwolnienie od uiszczenia kosztów sądowych, a nieopłacenie skargi kasacyjnej stało się jedyną przyczyną jej odrzucenia, w ramach postępowania wywołanego zażaleniem strony na odrzucenie skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy kontroluje także, na wniosek strony zgłoszony w zażaleniu na podstawie art. 380 k.p.c., postanowienie sądu drugiej instancji odmawiające zwolnienia od kosztów sądowych (por.m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 8 marca 2000 r., I CZ 259/99 niepubl., z dnia 17 stycznia 2003 r., I CZ 193/02, niepubl., z dnia 29 kwietnia 2003 r., V CZ 45/03, niepubl., z dnia 28 kwietnia 2004 r. III CZ 22/04 niepubl. oraz z dnia 19 listopada 2009 r., IV CZ 75/09, niepubl., z dnia 27 czerwca 2017 r., II CZ 50/17, niepubl.). Sąd Najwyższy w ramach art. 380 k.p.c. nie orzeka w tym zakresie merytorycznie, a jedynie ocenia prawidłowość wydanego postanowienia o oddaleniu wniosku, zatem jego rozstrzygnięcie pozostaje nadal w zakresie kognicji Sądu drugiej instancji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2015 r., IV CZ 3/15, niepubl.).

Wprawdzie zasadą jest ponoszenie należnych kosztów sądowych, a zwolnienie od nich stanowi wyjątek od tej zasady, to jednak przy ocenie, czy strona zasługuje na zwolnienie od kosztów sądowych, sąd w każdym wypadku powinien dokonać starannej oceny jej sytuacji majątkowej pod kątem spełnienia przesłanek wynikających z art. 102 ust. 1 u.k.s.c., opierając się przede wszystkim

na treści stosownego oświadczenia strony i - w razie potrzeby - wynikach dochodzenia (art. 109 ust. 1 u.k.s.c.).

W niniejszej sprawie nie można stwierdzić, że Sąd Apelacyjny dokonał takiej starannej oceny sytuacji majątkowej pozwanych. Po pierwsze, ograniczył się tylko do ustalenia, jaka jest wysokość ich miesięcznych dochodów, nie rozważył natomiast w ogóle, jakie są ich stałe wydatki i jak ich wysokość wpływa na możliwość uiszczenia przez nich kosztów sądowych w wysokości, odpowiednio, po 3000 zł (H. O.-S. i S. O.) bądź 5000 zł (D. O.). Po drugie, w odniesieniu do H. O.-S. i S. O. w pełni spekulatywny charakter ma stwierdzenie, że ich możliwości zarobkowe są wyższe niż faktycznie uzyskiwane dochody. Po trzecie, Sąd Apelacyjny w ogóle nie wziął pod uwagę stanu zadłużenia pozwanych i braku - w świetle ich oświadczeń - jakichkolwiek oszczędności. Z tego punktu widzenia Sąd ten nie uwzględnił tego, że art. 102 ust. 1 u.k.s.c. w jego redakcji obowiązującej od dnia 21 sierpnia 2019 r., czyli mającej zastosowanie w niniejszej sprawie (por. art. 4 pkt 41) w związku z art. 15 i z art. 17 pkt 1) ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 1469 ze zm.), wskazuje, iż ocenie Sądu podlegać powinna nie tylko kwestia, czy strona nie jest w stanie ponieść kosztów sądowych bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny, ale także kwestia, czy poniesienie tych kosztów nie narazi ją na taki uszczerbek.

Oddalenie przez Sąd Apelacyjny wniosku pozwanych o zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym w zakresie obejmującym kwoty po 3000 zł w wypadku H. O.-S. i S. O. oraz kwotę 5000 zł w wypadku D. O. należy w tym stanie rzeczy uznać za przedwczesne. Sąd powinien w tym zakresie dokonać pogłębionej oceny, czyniąc ewentualnie dodatkowe ustalenia faktyczne, a następnie rozstrzygnąć o tym, czy wniosek pozwanych o zwolnienie od kosztów sądowych w tym zakresie powinien rzeczywiście podlegać oddaleniu.

Stwierdzenie, że przedwczesne było oddalenie – we wskazanym zakresie – wniosku pozwanych o zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym, przesądza o tym, że przedwczesne było również odrzucenie ich skargi kasacyjnej od wyroku z dnia 27 czerwca 2019 r. z powodu jej nieopłacenia.

Uzasadniało to wobec tego uwzględnienie zażalenia pozwanych i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., orzekł, jak w sentencji.

jw

[aw]